

УДК 351.74

DOI 10.31732/2708-339X-2024-11-A17

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Корольова В.В.,

*к.ю.н., доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін, Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Софьина І.В.,

*аспірант, Університет «КРОК»,
Київ, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: SofynaIV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4876-5024>*

FUNCTIONAL DESIGNATION OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Koroleva V.V.,

*Ph.D. in Law, Associate Professor,
Department of State and Legal Disciplines,
«KROK» University,
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Sofyna I.V.,

*graduate student, «KROK» University,
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: SofynaIV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4876-5024>*

Анотація. На сьогодні діяльність Національної поліції України у сфері забезпечення публічної безпеки є складним і проблемним процесом. Її функціонування в системі публічної безпеки й порядку включає багато питань щодо законодавчого та нормативного регулювання. Національна поліція є спеціальним органом у механізмі держави, призначеним для безпосереднього забезпечення належного рівня публічної безпеки. Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, Національна поліція України - центральний орган виконавчої влади, що слугує суспільству шляхом забезпечення захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинністю та підтримання громадської безпеки. Місце і роль поліції України в системі національної безпеки визначається за допомогою відповідних функцій, які на нею покладаються. На жаль, чинний Закон України «Про Національну поліцію» не містить переліку функцій, як це було раніше в Законі України «Про міліцію». Попереднє законодавство, зокрема в частині 1 статті 7, визначало такі функції, як адміністративна, превентивна, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча та охоронна. Згідно із п. 28 ст. 10 Закону України «Про міліцію» необхідною до виконання була функція щодо державного захисту суддів, працівників суду, гарантування безпеки учасників судового процесу. Пунктом 21 ст. 11 Закону було передбачено виконання контрольних і профілактичних функцій. На нашу думку, ці функції, визначені для міліції, залишаються актуальними на сьогодні і їх мають виконувати представники Національної поліції. Забезпечення публічної безпеки та порядку є проміжною метою діяльності Національної поліції, а саме виконання цих функцій стає завданням цієї діяльності.

Ключові слова: Національна поліція, функції, завдання, суспільство, держава, проблематика, функціональне призначення.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 12.

Abstract. Currently, the activity of the National Police of Ukraine in ensuring public safety is a complex and problematic process. Its functioning in the system of public safety and order involves many issues regarding legislative and normative regulation. The National Police is a special body in the state mechanism, designed to directly ensure an

adequate level of public safety. According to Article 1 of the Law of Ukraine «On the National Police» dated July 2, 2015, the National Police of Ukraine is the central executive authority serving the society by protecting the rights and freedoms of individuals, combating crime, and maintaining public order. The place and role of the police in Ukraine in the system of national security are determined by the relevant functions entrusted to it. Unfortunately, the current Law of Ukraine «On the National Police» does not contain a list of functions, as it was previously in the Law of Ukraine «On the Militia.» The previous legislation, particularly in Part 1 of Article 7, defined functions such as administrative, preventive, operational-search, criminal procedural, executive, and guard functions. According to paragraph 28 of Article 10 of the Law of Ukraine «On the Militia,» a function related to the state protection of judges, court personnel, and ensuring the safety of participants in the judicial process was necessary to perform. Paragraph 21 of Article 11 of the Law provided for the performance of control and preventive functions. In our opinion, these functions, defined for the militia, remain relevant today and should be performed by representatives of the National Police. Ensuring public safety and order is an intermediate goal of the National Police's activity, and the performance of these functions becomes the task of this activity.

Keywords: National Police, functions, tasks, society, state, problematic issues, functional purpose.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, ref.: 12

Постановка проблеми. Сьогодні наша країна продовжує формувати сучасний, ефективний, якісний та дієвий механізм державних органів. Органи правопорядку, зокрема поліція, відіграють особливу роль у цьому механізмі. Національна поліція України зазвичай має широкі повноваження і відповідальності, що охоплюють боротьбу зі злочинністю, забезпечення громадського порядку, захист прав і свобод громадян та забезпечення безпеки суспільства в цілому. З метою чіткого визначення ролі та місця Національної поліції в системі органів публічної влади необхідно з'ясувати її функціонального призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На важливість досліджуваної проблематики звертали увагу у своїх працях науковці в галузі теорії держави і права, адміністративного права, конституційного права, зокрема: Бандурка О. М., Битяк Ю. П., Гусарев С. Д., Крищенко А. Є., Фелик В. І. та ін.

Не вирішені раніше проблеми. Незважаючи на наявні наукові дослідження розуміння поняття функцій Національної поліції України, це питання ще потребує додаткового вивчення.

Метою статті є з'ясування стану наукової дискусії щодо розуміння функціонального призначення Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи функціональне призначення Національної поліції України, насамперед слід зазначити, що пріоритетним завданням реформування громадянського суспільства в Україні є забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що набуває особливого значення в контексті європейської інтеграції України. Українська держава

прагне стати повноправним членом світового співтовариства, і це спрямовується на зміщення векторів діяльності правоохоронних органів з метою забезпечення їхньої відповідності конституційним нормам та міжнародним стандартам з прав людини і громадянина.

Особливу роль в забезпеченні прав і свобод людини відіграє Національна поліція України.

Діяльність Національної поліції України має здійснюватися на основі покладених на неї завдань, а ті, у свою чергу, мають ґрунтуватися на основних ідеях (принципах) функціонування Національної поліції.

Чинне законодавство України у сфері діяльності поліції закріпило ряд принципів, мета яких полягає у тому, щоб слугувати дороговказом для поліції європейського зразка. На цих принципах базується вся діяльність поліції як органу, що призначений надавати послуги населенню.

Закон України «Про Національну поліцію» задекларував такі керівні фундаментальні ідеї на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності.

Відповідно до чинного законодавства Національна поліція України під час здійснення своєї діяльності керується такими принципами, як: верховенство права, дотримання прав і свободи людини, законність, відкритість і прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність [1].

1) Верховенство права. Цей принцип виконує головну роль у діяльності Національної поліції, оскільки визначає пріоритет безпеки реалізації прав людини і громадяни-

на, виступає орієнтиром додержання прав і свобод людини.

2) Принцип дотримання прав і свобод людини. У Законі передбачено, що поліція має право обмежувати права і свободи людини у виняткових випадках, на підставі та в порядку, що визначені Конституцією України та законом.

3) Законність в якості принципу діяльності поліції передбачає, що поліція повинна здійснювати свою діяльність згідно із вимогами закону. Водночас працівникам поліції заборонено виконувати накази чи розпорядження, які є злочинними чи явно незаконними.

4) Відкритість та прозорість. Суть даного принципу полягає в постійному інформуванні громадськості, органів влади та місцевого самоврядування про всі аспекти діяльності поліції у сфері захисту прав та свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Цей принцип відображає довіру громадян до правоохоронних органів і вважається одним із ключових у забезпеченні ефективного функціонування системи державного управління на демократичних засадах [2, с. 48].

5) Політичний нейтралітет встановлює заборону здійснення в поліції політичної діяльності, при виконанні службових обов'язків забороняється виражати власні політичні погляди та переконання.

Політична нейтральність означає виконання службових чи посадових обов'язків особою без врахування: 1) політичних мотивів або обставин, що не мають відношення до сфери її службової діяльності; 2) особистої симпатії або антипатії до будь-яких політичних осіб; 3) особистих політичних поглядів чи переконань [3, с. 716].

6) Партнерська взаємодія з громадянами ґрунтується на встановленні тісного співробітництва між поліцією та місцевими органами влади, громадами, міським населенням чи окремими громадянами. Рівень довіри населення до поліції - це головний показник оцінки результативності діяльності органів та підрозділів поліції.

На переконання О. В. Джафарової, принцип взаємодії з населенням означає

взаємодію всіх існуючих речей та явищ, а також можливість впливу населення на діяльність конкретного суб'єкта [4, с. 16].

7) Принцип безперервності передбачає постійне та неперервне виконання поліцією покладених на неї функцій. Кожна особа має право звернутися за допомогою до поліції або до її працівника в будь-який час.

У цьому контексті можна погодитися з позицією В. І. Фелика, який розуміє суть принципу безперервності як постійне, неперервне та цілодобове надання поліцейських послуг органами та підрозділами поліції під час забезпечення громадського порядку та припинення правопорушень [5, с. 65].

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у таких сферах:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку. Поліція відповідає за збереження громадського порядку та безпеки населення. Це включає патрулювання вулиць, виявлення та запобігання злочинам, ведення розслідувань та реагування на випадки аварій, надзвичайних ситуацій і т. д.;

2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави. Поліція забезпечує дотримання прав та свобод громадян, а також виконання законів. Вони можуть втручатися в ситуації, де є загроза життю, здоров'ю або майну громадян, а також у випадках порушення правил громадського порядку;

3) протидії злочинності. Поліція веде боротьбу зі злочинністю, виявляє та розслідує злочини, затримує правопорушників і допомагає у їх покаранні відповідно до закону;

4) надання послуг з допомоги тим особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поліція може надавати допомогу людям у різних ситуаціях, таких як медичні екстрені випадки, зникнення людей, насильство в сім'ї тощо. Вони також можуть брати участь у заходах гуманітарної допомоги та врегулюванні конфліктів.

Проблематика функціонального призначення поліції має складний характер. Вона знаходить своє осмислення як на світоглядному рівні, так і на рівні конкрет-

них наукових досліджень. Результати наукового пізнання функціонального призначення поліції мають важливе значення як з точки зору теорії поліцейської діяльності, так і з точки зору її практики.

Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 року визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських та порядок проходження служби в Національній поліції України.

Незважаючи на беззаперечну важливість функціональної характеристики Національної поліції України, питання про її функції донині не одержало однозначного вирішення, а це може призвести до негативних наслідків практики надання поліцейських послуг. З одного боку, це пояснюється багатозначністю самого терміну «функція», а з іншого – недостатньою розробкою питання про співвідношення понять «функція поліції» та близьких за змістом понять, таких, як види й напрямки діяльності поліції, її завдання, функціональні обов'язки працівників поліції тощо. З точки зору етимології термін «функція» має декілька значень. Так, поняття «функція» в енциклопедичних джерелах визначається у таких значеннях: 1) або як діяльність, обов'язок, робота, призначення; зовнішній прояв властивостей якогось об'єкта в даній системі відносин; 2) або як роль, яку виконує певний інститут чи процес по відношенню до цілого (функції держави, сім'ї і т. п. в суспільстві) [6, с. 632].

Окрім того у Великому тлумачному словнику української мови слово «функція» визначається як: 1) явище, яке залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; 2) робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; 3) призначення, роль кого-, чого-небудь [7, с. 1578]. Цей же словник надає тлумачення вказаного слова в математичному і в фізіологічному значенні, проте відношення до розуміння функцій поліції вони як такого не мають. В свою чергу слово «поліція» у вказаному словнику

розтлумачується в єдиному значенні, а саме як державний орган, що здійснює охорону громадського порядку [7, с. 676].

Нормативно-правовими актами МВС України передбачено, що МВС як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади формує та реалізує державну політику у таких сферах: захист прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави, боротьба зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки, охорона громадського порядку, цивільний захист, запобігання надзвичайним ситуаціям та захист населення і територій від них, припинення надзвичайних ситуацій, рятувальні роботи, пожежна безпека тощо [8].

За визначенням Ю.П. Битяка, функції означають певний напрямок спеціалізованої діяльності суб'єкта, що характеризується однорідністю та цільовою спрямованістю [9, с. 124]. Згідно з поглядом С.Д. Гусарева, поняття «функція» виступає як основний напрямок впливу, що розкриває призначення права в сфері суспільних відносин [10, с. 109].

На думку О. М. Бандурки, основні функції органів внутрішніх справ – це ключові напрями їхньої діяльності у процесі вирішення поставлених завдань. Він також вказує, що ці функції охоплюють сукупність способів, методів, прийомів і засобів, за допомогою яких досягається мета та вирішуються завдання діяльності органів внутрішніх справ [11, с. 21].

Функції органів і підрозділів поліції виконуються уповноваженими суб'єктами, які несуть юридичну відповідальність за обґрунтованість і законність здійснених дій, а також за застосовані заходи [12, с. 125].

На підставі наведеного вище підсумовуємо, що під функціями Національної поліції України слід розуміти основні напрями їхньої діяльності, за допомогою яких вирішуються завдання та досягається мета поліцейської діяльності: забезпечення безпеки, порядку і захисту прав громадян.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість публічного управління як об'єкт законодавчого регулювання. Державне управління : теорія і практика. 2007. № 1. С. 48-55.
3. Ківалов С. В. Принципи державної служби у новому Законі України «Про державну службу». Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68. С. 716-718.
4. Джафарова О. В. Правові основи партнерства міліції і населення: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків. 2003. 19 с.
5. Фелик В. І. Класифікація принципів профілактичної діяльності Національної поліції України: теорія та практика реалізації. Митна справа. 2015. № 5. С. 63-68.
6. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К.: Гол.ред. УРЕ, 1977. 776 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
8. Постанова КМУ «Про затвердження положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
9. Битяк Ю. П. Адміністративне право України (Загальна частина). Х.: ООО «Одісей», 1999. 224 с.
10. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти: монографія. К.: Знання, 2005. 375 с.
11. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х.: Основа, 1996. 398 с.
12. Крищенко А. Є. Завдання та функції Національної поліції як учасника адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 2 (103). С. 121-128.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine, (2015). The Law of Ukraine “Pro Natsional’nu politsiyu”, Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2015. № 40-41. St. 379.
2. Melnichenko, V. I. (2007). «Vision and openness of public administration as an object of legislative regulation», Derzhavne upravlinnya: teoriya i praktika, vol.1, pp. 48-55.
3. Kivalov, S. V. (2012). «Principles of civil service in the new Law of Ukraine «On Civil Service»», Aktualni problemi derzhavi i prava, vol.68, pp. 716-718.
4. Dzharafarova, O. V. (2003). Pravovi osnovi partnerstva militsiyi i naseleण्या [Legal foundations of partnership between the police and the population]: avtoref. dis... kand. yurid. nauk: 12.00.07. Harkiv.
5. Felik, V. I. (2015). «Classification of the principles of preventive activities of the National Police of Ukraine: theory and practice of implementation», Mitna sprava, vol.5, pp. 63-68.
6. Melnichuk, O.S. (1977). Slovník inshomovnih sliv [Dictionary of foreign words], K., Ukraine.
7. Busel, T.V. (2005). Velikij tлумachnij slovník suchasnoyi ukrayinskoyi movi [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] Kiyiv, Irpin: Perun.
8. Pro zatverdzhennya polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnih sprav Ukrayini: Postanova KМУ vid 28.10. 2015 r. № 878.
9. Bityak, Yu. P. (1999). Administrativne pravo Ukrayini (Zagalna chastina) [Administrative law of Ukraine (General part)]. Harkiv: Odissej.
10. Gusaryev, S. D. (2005). Yuridichna diyalnist : metodologichni ta teoretichni aspekti [Legal activity: methodological and theoretical aspects]: monografiya. Kiyiv. Znannya
11. Bandurka, O. M. (1996). Osnovi upravlinnya v organah vnutrishnih sprav Ukrayini : teoriya, dosvid, shlyahi udoskonalennya [Basics of management in internal affairs bodies of Ukraine: theory, experience, ways of improvement]. Harkiv, Osнова.
12. Krishenko, A. Ye. (2017). «Tasks and functions of the National Police as a participant in administrative and legal relations in the sphere of ensuring public safety and order», Naukovij visnik Nacionalnoyi akademiyi vnutrishnih sprav. vol.2, pp. 121-128.

Стаття надійшла до друку 22.02.2024 року